

ที่ อว ๐๖๕๓.๐๘/๑๐๙๐

คณะบริหารธุรกิจ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
๒๖๔ ถนนจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์
กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์และเชิญชวนเข้าร่วมโครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์โครงการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. กำหนดการสัมมนา จำนวน ๑ ฉบับ
๓. บทสรุปผู้บริหาร จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ได้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการศึกษาของการทำงานนอกเวลาเรียนต่อนักศึกษาไทย : มุมมองเชิงเศรษฐกิจและภูมิภาค” โดยมุ่งศึกษาสถานการณ์การทำงานนอกเวลาเรียนของนักศึกษาไทย ผลกระทบต่อการศึกษาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาทักษะ ตลอดจนสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนนักศึกษาที่ทำงานระหว่างเรียนอย่างเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยมีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้านการอุดมศึกษา การพัฒนากำลังคน และ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ในการนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดจัด โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย เรื่อง "นักศึกษาทำงาน : ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช่" ในวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๙ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ทางออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting เพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และรับฟังข้อเสนอแนะจากสถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ นักวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ เมธีวิจัยอาวุโส ด้านเศรษฐศาสตร์ เป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษ์ผลงานวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนข้อเสนอเชิงนโยบาย คณะบริหารธุรกิจ จึงขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวไปยังหน่วยงานในสังกัด รวมทั้งคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากร และนักศึกษาที่สนใจ เพื่อเข้าร่วมรับฟังการเผยแพร่ผลงานวิจัยและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย การจัดการศึกษา และการกำหนดนโยบาย ด้านอุดมศึกษา ของประเทศ ทั้งนี้ ผู้สนใจสามารถลงทะเบียนเข้าร่วมผ่าน QR Code หรือลิงก์ลงทะเบียนที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ขอความกรุณาลงทะเบียนเข้าร่วมภายในวันศุกร์ที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๙ หากประสงค์สอบถาม รายละเอียดเพิ่มเติม สามารถติดต่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติมา พลัปลึง หัวหน้าโครงการวิจัย โทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘ ๙๓๕๖ ๖๔๑๕ คณะบริหารธุรกิจหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสุกาญจน์ งามโหม)

คณบดีคณะบริหารธุรกิจ

สำนักงานคณบดี

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๖ ๕๙๒๕ ๖ ต่อ ๕๓๑๒

โทรสาร ๐ ๒๒๒๖ ๕๙๒๕ ๖ ต่อ ๕๓๓๑

แบบฟอร์มตอบรับการเข้าร่วมสัมมนา
โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย เรื่อง "นักศึกษาทำงาน : ภาวะ โอกาส และนโยบายที่ใช้"
ในวันพุธที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๙ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.
ผ่านระบบ Zoom Meeting

ลิงค์ลงทะเบียน: <https://forms.gle/nzNX๒JqcbAMZ๕LHB๙>

โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย เรื่อง "นักศึกษาทำงาน : ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช่"

วันพุธที่ 19 สิงหาคม 2569

เวลา 09.00–12.00 น.

รูปแบบออนไลน์ ผ่านระบบ Zoom Meeting

Meeting ID : 431 835 9619

ลิงก์เข้าร่วมกิจกรรม

<https://zoom.us/j/4318359619>

ลิงก์ Zoom Meeting เข้าร่วมกิจกรรม

นักศึกษาทำงาน

ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช้

จากเรื่องจริงของนักศึกษา
สู่หลักฐานเชิงประจักษ์
และข้อเสนอเชิงนโยบาย
เพื่ออนาคตของอุดมศึกษาไทย

ปาฐกถาพิเศษโดย

ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
เมธีวิจัยอาวุโส สำนักระบาดวิทยา

“จากหลักฐานเชิงประจักษ์
สู่การกำหนดนโยบาย :
บทบาทของงานวิจัยต่อการพัฒนาการศึกษาไทย”

นำเสนอผลการวิจัย โดย
ผศ.ดร.ธิตีมา พลัมพลิง
หัวหน้าโครงการ
ผศ.ดร.ปิยพงศ์ พลัมพลิง
อ.ดร.บังลังก์ สันทัด
ผู้ร่วมวิจัย

รับชมสารคดีสั้น

นักศึกษาทำงาน

ภาระ โอกาส และนโยบายที่ใช้

ถ่ายทอดเรื่องจริงจากชีวิตนักศึกษา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
กับผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง

รับฟังข้อเสนอแนะ
ต่อการพัฒนาข้อเสนอ
เชิงนโยบาย

ร่วมสร้างอนาคตการศึกษา
ที่ตอบโจทย์ชีวิตนักศึกษาไทย

วันพุธที่ **19** สิงหาคม 2569

เวลา **09.00 – 12.00 น.**

ผ่านทางออนไลน์
Zoom Meeting

Meeting ID : **431 835 9619**

LIVE

รับชมถ่ายทอดสดผ่านเพจเฟสบุ๊ค
คณะบริหารธุรกิจ
บพิตรพิมุข จักรวรรดิ
มทร.รัตนโกสินทร์

กำหนดการ

โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัย

นักศึกษาทำงาน — ภาวะ โอกาส และนโยบายที่ใช้

ภายใต้โครงการวิจัย

“ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการศึกษาของการทำงานนอกเวลาเรียนต่อนักศึกษาไทย:

มุมมองเชิงเศรษฐมิติและภูมิภาค”

วันพุธที่ 19 สิงหาคม 2569

รูปแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting

เวลา	รายการ
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสัมมนา
09.00 – 09.10 น.	พิธีเปิด โดย รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
09.10 – 09.30 น.	รับชมสารคดีสั้น “นักศึกษาทำงาน — ภาวะ โอกาส และนโยบายที่ใช้”
09.30 – 09.45 น.	ผู้ดำเนินรายการเชื่อมประเด็น “จากเรื่องจริง...สู่คำถามวิจัย”
09.45 – 10.15 น.	ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “จากหลักฐานเชิงประจักษ์สู่การกำหนดนโยบาย : บทบาทของงานวิจัยต่อการพัฒนาการศึกษาไทย” โดย ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ เมธีวิจัยอาวุโสด้านเศรษฐศาสตร์
10.15 – 10.30 น.	นำเสนอผลการวิจัยโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา พลัปลีง
10.30 – 10.40 น.	ผู้วิจัยนำเสนอ 5 ประเด็นเพื่อขอรับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
10.40 – 11.00 น.	Policy Commentary ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยกระดับข้อเสนอเชิงนโยบาย โดย ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์
11.00 – 11.30 น.	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบข้อซักถาม จากผู้เข้าร่วมสัมมนา
11.30 – 11.45 น.	ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญ แนวทางการจัดทำ Policy Brief และกล่าวขอบคุณ
11.45 น.	สิ้นสุดการสัมมนา

การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการศึกษา ของการทำงานนอกเวลาเรียนต่อนักศึกษาไทย

มุมมองเชิงเศรษฐมิติและภูมิภาค

ผศ.ดร.ธิดา พลัปลิง และคณะ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ทุนวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ปีงบประมาณ 2569

01 · บทนำ

ความเป็นมาและช่องว่างในวรรณกรรม

ปรากฏการณ์การทำงานนอกเวลาเรียนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้รับความสนใจจากนักวิชาการทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง วรรณกรรมตะวันตกที่ริเริ่มโดย Becker (1964) ชี้ว่าการทำงานระหว่างเรียนเป็นกระบวนการสะสมทุนมนุษย์รูปแบบหนึ่ง ขณะที่ Darolia (2014) พบว่าการทำงานระดับความเข้มข้นปานกลางไม่ส่งผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเหล่านั้นตั้งอยู่บนสมมติฐานว่านักศึกษา "เลือก" ทำงานด้วยความสมัครใจ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของนักศึกษาในสถาบันกลุ่มขยายโอกาสของประเทศกำลังพัฒนา ที่การทำงานนอกเวลาเรียนมักเกิดจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจมากกว่าเจตจำนงเสรี

วรรณกรรมในบริบทไทยยังขาดการบูรณาการเชิงเศรษฐมิติเข้ากับการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์รายภูมิภาค และยังไม่มีการวิจัยใดทดสอบกลไกเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงชั่วโมงการทำงานกับผลการเรียนผ่านการวิเคราะห์ตัวแปรกลางแบบบุตรสเตรป งานวิจัยนี้จึงมุ่งอุดช่องว่าง 3 ประการ: (1) วิเคราะห์แรงขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างในฐานะ "ข้อจำกัด" มิใช่ "ทางเลือก" (2) ทดสอบกลไกส่งผ่านผลกระทบด้วยระเบียบวิธีสมัยใหม่ และ (3) ประเมินความคุ้มค่าเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนนโยบายที่ยึดพื้นที่เป็นฐาน

02 · วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย

- วิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และภูมิศาสตร์ที่กำหนดการตัดสินใจทำงานของนักศึกษา
- ประเมินผลกระทบของการทำงานต่อผลลัพธ์ 4 มิติ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะการเงิน คุณภาพชีวิต และการพัฒนาทักษะ
- ระบุและทดสอบกลไกส่งผ่านผลกระทบเชิงสาเหตุ (Causal Mediating Mechanism)
- ประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

5 พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ยึดพื้นที่เป็นฐาน (Place-based Policy)

03 • กรอบทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎี

งานวิจัยนี้พัฒนาแบบจำลองโครงสร้าง-การกระทำ-พื้นที่ (Structure–Agency–Space Model: SAS Model) เป็นกรอบบูรณาการต้นแบบที่ผสมผสานทฤษฎีทุนมนุษย์ (Becker, 1964) ทฤษฎีการจัดสรรเวลา (Becker, 1965) ทฤษฎีทุนทางสังคม (Coleman, 1988; Putnam, 2000) และทฤษฎีสมดุลงาน-ชีวิต เข้าด้วยกันในกรอบวิเคราะห์เดียว โดยตั้งอยู่บนข้อสมมติว่าผลลัพธ์ของการทำงานเกิดจากปฏิสัมพันธ์ 3 ทางระหว่างข้อจำกัดเชิงโครงสร้างระดับมหภาค การตัดสินใจของปัจเจกบุคคลระดับจุลภาค และโครงสร้างโอกาสเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งวรรณกรรมกระแสหลักยังไม่เคยบูรณาการทั้ง 3 มิตินี้ไว้พร้อมกัน

04 • ระเบียบวิธี

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยแบบผสมผสานตามแบบแผนลำดับขั้นเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Mixed Methods Design) ประกอบด้วย 2 ระยะที่สัมพันธ์กันโดยการออกแบบ

ระยะที่ 1 — เชิงปริมาณ

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏและราชมงคล 13 แห่ง ครอบคลุม 6 ภูมิภาค ด้วยการสุ่มตัวอย่างหลายชั้น ตอนแบบแบ่งชั้น กลุ่มตัวอย่าง 1,073 คน (ทำงาน 469 คน ร้อยละ 43.7 / ไม่ทำงาน 604 คน ร้อยละ 56.3) วิเคราะห์ด้วย Binary Logistic Regression, One-way ANOVA, Bootstrap Mediation Analysis (5,000 รอบ) และ Cost-Benefit Analysis

ระยะที่ 2 — เชิงคุณภาพ

สัมภาษณ์เชิงลึก (IDI) 21 ราย (ทำงาน 17 / ไม่ทำงาน 4) ครอบคลุม 6 ภูมิภาค พร้อมสนทนากลุ่ม (FGD) 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน วิเคราะห์ด้วย Thematic Analysis และ Member Checking 3 ราย เพื่ออธิบายกลไกเบื้องหลังที่สถิติไม่อาจเผยให้เห็นได้โดยตรง

05 • ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่สำคัญ

5.1 ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจทำงาน

OR 4.87

ส่งเงินกลับบ้าน ($p < .001$)

OR 0.74

50.0% / 36.0%

ผลการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิภาค (N = 1,044; Pseudo R² = 0.141) แสดงว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงานระหว่างศึกษาล้วนเป็นแรงกดดันทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ได้แก่ การส่งเงินกลับบ้าน ดัชนีแรงกดดันทางการเงิน (OR = 1.72) และภาระหนี้สินส่วนตัว (OR = 1.691) ในทางตรงข้าม ดัชนีทุนทางสังคมทำหน้าที่เป็น "กลไกโล่ทางสังคม" ที่ช่วยลดความน่าจะเป็นของการทำงานสอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางสังคม (Coleman, 1988) สัดส่วนนักศึกษาที่ทำงานยังต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างภูมิภาค ($\chi^2 = 11.97$, df = 5, p = .035)

ที่น่าสนใจ ภาคตะวันออกซึ่งมีฐานอุตสาหกรรมหนาแน่นและดัชนีปัจจัยเศรษฐกิจมีอิทธิพลสูงสุด (OR = 2.33) กลับมีสัดส่วนนักศึกษาที่ทำงานต่ำที่สุด ข้อมูลเชิงคุณภาพอธิบายว่าเป็น "การรอคอยเชิงกลยุทธ์" เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) หลังสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นมิติเชิงเวลาของการวิจัยแบบภาคตัดขวางมาตรฐานไม่สามารถวิเคราะห์ได้

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) และช่องว่างระหว่างประสบการณ์กับความคาดหวัง

3.080 vs 3.084

GPA ทำงาน vs ไม่ทำงาน (p = .891, ไม่ต่างกัน)

ATT -0.016

PSM 313 คู่ (p = .717, ไม่มีนัยสำคัญ)

หลักฐานเชิงประจักษ์หักล้าง "มายาคติเรื่องเกรดเฉลี่ย" ที่สังคมเชื่อถือมาโดยตลอด เกรดเฉลี่ยสะสมของกลุ่มที่ทำงานและไม่ทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Cohen's d = -0.008) สอดคล้องกับ Darolia (2014) การวิเคราะห์ตัวแปรกลางแบบบูตสเตรป (5,000 รอบ) ยืนยันว่าผลทางอ้อมของชั่วโมงการทำงานต่อ GPA ผ่านการรับรู้ผลกระทบทางวิชาการไม่มีนัยสำคัญ (Sobel z = -1.613, p = .107) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเรียนชัดเจนกว่ากลับเป็นพฤติกรรมเสี่ยงทางวิชาการ — การขาดเรียนและส่งงานล่าช้า มีใช้จำนวนชั่วโมงทำงานโดยตรง แต่การวิเคราะห์รายภูมิภาคพบความแตกต่าง: ภาคตะวันออกเฉียดเหนือผู้ทำงานมี GPA ต่ำกว่า 0.226 คะแนน (p = .009) ขณะที่ภาคตะวันออกสูงกว่า 0.167 คะแนน (p = .038)

งานวิจัยยังค้นพบ "ช่องว่างระหว่างประสบการณ์กับความคาดหวัง" — กลุ่มที่ไม่ทำงานประเมินผลกระทบเชิงลบของการทำงานสูงกว่าที่กลุ่มผู้ทำงานประสบจริงอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้จากกระบวนการ "ทดลองแล้วถอนตัว" ผู้ที่ไม่ทำงานบางส่วนเคยทดลองแล้วถอนตัวเมื่อปรับตัวไม่สำเร็จ ขณะที่ผู้ที่ยังทำงานต่อคือกลุ่มที่ผ่านการคัดกรองตนเองแล้ว

5.3 ต้นทุนที่ซ่อนเร้นจากการประเมินมาตรฐาน

26.7 ชม./สัปดาห์

3.46 / 5

การสูญเสียเวลาพักผ่อน

3.36 / 5

การนอนหลับไม่เพียงพอ

แม้ GPA จะไม่ได้รับผลกระทบจากการทำงาน แต่ต้นทุนที่แท้จริงปรากฏในการบั่นทอน "ทุนสุขภาพ" (Well-being Capital) สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดสรรเวลา (Becker, 1965) ที่ชี้ว่านักศึกษาปรับลดเวลาพักผ่อนก่อนลดเวลาเรียน การวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบกลไก 4 ประการที่ช่วยรักษาเสถียรภาพของ GPA ได้แก่ การปรับตัวหลังภาคการศึกษาแรก บรรทัดฐาน "เลือกเวลาเรียนก่อน" การเลือกงานที่ยืดหยุ่นสูง และแรงพยุจากเพื่อนร่วมชั้น

อย่างไรก็ตาม พบกรณีขัดแย้งในกลุ่มที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจสูง งานขาดความยืดหยุ่น และขาดแรงพยุทางสังคม ซึ่งได้รับผลกระทบรุนแรง — เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ค่าเฉลี่ยโดยรวมไม่สามารถสะท้อนให้เห็นได้

5.4 ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

BCR 1.97 อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุนเฉลี่ย	40,841 บาท มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เฉลี่ย 2 ปี
---	--

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ (อัตราคิดลดร้อยละ 3, ขอบเขต 2 ปี, ปรับ CPI รายภูมิภาค) พบว่าการทำงานนอกเวลาเรียนคุ้มค่าทางเศรษฐกิจในทุกภูมิภาค ความแตกต่างระหว่างภูมิภาคสะท้อน"ความเสี่ยงเปรียบเชิงพื้นที่ซ้อนทับ" (Compound Spatial Disadvantage) อย่างชัดเจน ดังนี้

ภูมิภาค	รายได้ต่อปี (บาท)	NPV 2 ปี (บาท)	BCR
ภาคเหนือ	65,582	44,656	2.07
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	78,301	46,850	2.04
กรุงเทพฯ/ปริมณฑล	72,499	44,070	2.00
ภาคกลาง	71,403	40,589	1.96
ภาคตะวันออก	74,244	34,112	1.84
ภาคใต้	65,973	28,122	1.79
เฉลี่ยรวม	70,748	40,841	1.97

ตาราง 1 — ต้นทุน-ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการทำงานนอกเวลาเรียน จำแนกรายภูมิภาค

ภาคเหนือ	2.07
อีสาน	2.04
กรุงเทพฯ/ปริมณฑล	2.00
ภาคกลาง	1.96
ภาคตะวันออก	1.84
ภาคใต้	1.79

กราฟ 1 — อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อต้นทุน (BCR) จำแนกรายภูมิภาค

การวิเคราะห์ความไวยืนยันความทนทานของข้อสรุป: แม้ในสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวยที่สุด (ต้นทุนค่าเสียโอกาสร้อยละ 40, อัตราคิดลดร้อยละ 5) BCR เหลือยังอยู่ที่ **1.48** และนักศึกษาร้อยละ **75.3** ยังคงได้รับผลตอบแทนที่คุ้มต้นทุน ทั้งนี้ค่า BCR ที่รายงานยังไม่รวมต้นทุนสุขภาวะระยะยาวจากการนอนหลับไม่เพียงพอ จึงฟังตีความเป็นค่าประมาณขอบบนของความคุ้มค่า

5.5 การบูรณาการผลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์แก่นสาระจากการวิจัยระยะที่ 2 ระบุแก่นสาระหลัก 6 ประการที่อธิบายกลไกเบื้องหลังผลเชิงสถิติ:

- (1) **การทำงานในฐานะพันธมิตรต่างตอบแทน** — มีรากฐานวัฒนธรรมเรื่อง "บุญคุณ" มากกว่าการถูกบังคับ นักศึกษาส่งเงินกลับบ้านด้วยความสมัครใจเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัว
- (2) **กลไกไล่ทางสังคม 3 ชั้น** — การสนับสนุนจากครอบครัว บรรทัดฐาน "เรียนมาก่อน" และกองทุน กยศ. ที่ช่วยลดความจำเป็นในการทำงาน
- (3) **กระบวนการทดลองแล้วถอนตัว** — อธิบายช่องว่างระหว่างประสบการณ์จริงของผู้ทำงานกับความคาดหวังของผู้ไม่ทำงาน
- (4) **กลไกปกป้อง GPA 4 ประการ** — การปรับตัวหลังภาคแรก หลัก "เรียนมาก่อนงาน" งานที่ยืดหยุ่น และแรงพยุงจากเพื่อน/อาจารย์
- (5) **ต้นทุนด้านการนอนหลับและสุขภาวะที่แฝงอยู่** — คู่ขนานกับความภาคภูมิใจในการพึ่งพาตนเองและทักษะชีวิตจริงที่ได้รับ
- (6) **ความหมายของการทำงานที่ต่างกันตามพื้นที่** — ภาคใต้สะท้อนการทำงานเพื่อ "อยู่รอด" ขณะที่ภาคตะวันออกสะท้อนการ "รอคอยเชิงกลยุทธ์" เพื่อเข้าสู่ EEC

๕๖ 06 • ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

งานวิจัยนี้เสนอให้เปลี่ยนกรอบนโยบายจากการมองการทำงานนอกเวลาเรียนเป็น "ความเสี่ยงที่ต้องควบคุม" ไปสู่การมองว่าเป็น "เงื่อนไขชีวิตของนักศึกษากลุ่มขยายโอกาสที่ต้องได้รับการออกแบบให้ปลอดภัยและเกื้อหนุนการเรียนรู้" เนื่องจากความเสี่ยงเกิดขึ้นเฉพาะเมื่อแรงกดดันทางเศรษฐกิจ งานไม่

ยืดหยุ่น การพักผ่อนไม่พอ และการขาดระบบดูแลมาบรรจบกัน นโยบายที่เหมาะสมจึงมีใช้การห้ามทำงานหรือกำหนดเพดานชั่วโมงแบบเหมารวม

- 1 ระบบฐานข้อมูลและคัดกรองความเสี่ยง**
จัดทำฐานข้อมูลนักศึกษาที่ทำงานอย่างเป็นความลับ ไม่ตีตรา สืบหาสถานะการทำงาน ชั่วโมง หนี้สิน การนอนหลับ การขาดเรียน จัดระดับความเสี่ยงเพื่อช่วยเหลือเชิงรุกตั้งแต่ต้นภาคการศึกษา
- 2 ปิดช่องว่างการสื่อสารนโยบาย**
ปัจจุบันมีเพียงร้อยละ 25.3 ที่ทราบมาตรการสนับสนุนดี ควรจัดช่องทางรวมข้อมูลสิทธิ ทุนฉุกเฉิน การผ่อนผันค่าเทอม ตั้งเป้าเพิ่มสัดส่วนการรับรู้เป็นร้อยละ 50 ใน 1 ปี และร้อยละ 70 ใน 3 ปี
- 3 ยกระดับศูนย์งานพาร์ทไทม์เป็นระบบงานคุณภาพ**
คัดกรองนายจ้าง กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ (ค่าจ้างชัดเจน ไม่ทดลองงานฟรี ระบุชั่วโมงเป็นลายลักษณ์อักษร) และเชื่อมงานคุณภาพกับหน่วยกิตเลือกเสรีและไม่โครเครดิต
- 4 ระบบเตือนภัยทางวิชาการและสุขภาพ**
ใช้พฤติกรรมเสี่ยง (ขาดเรียน ส่งงานล่าช้า ไม่เข้าสอบย่อย GPA ลดผิดปกติ) เป็นสัญญาณช่วยเหลือแบบไม่ตีตรา แทนการลงโทษชั่วโมงทำงานโดยตรง
- 5 มาตรการทางการเงินแบบมุ่งเป้า**
ทุนฉุกเฉินอนุมัติเร็ว ทุนทำงานในมหาวิทยาลัยที่ได้ค่าตอบแทนจริง การผ่อนผันค่าเทอม โดยไม่ผูกเงื่อนไขกับการเป็น "เด็กกิจกรรม"
- 6 มาตรฐานการจ้างงานระดับรัฐและภูมิภาค**
กระทรวงแรงงานร่วมกับ อว. กำหนดแนวปฏิบัติกลางด้านค่าจ้าง ความปลอดภัย และการคุ้มครองงานแพลตฟอร์ม โดยออกแบบเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องบริบทแต่ละภูมิภาค (เช่น ภาคตะวันออกเชื่อมกับ EEC)

การขับเคลื่อนนโยบายเชิงสาธารณะ

เร่งด่วน · ภายใน 1 ปี

ฐานข้อมูลนักศึกษาที่ทำงาน ช่องทางสื่อสารมาตรการแบบรวมศูนย์ ระบบคัดกรองความเสี่ยงเบื้องต้น

ระยะกลาง · 1–3 ปี

ยกระดับศูนย์งานนักศึกษาคุณภาพในสถาบันนําร่อง พร้อมระบบเตือนภัยทางวิชาการและมาตรฐานงาน

ระยะยาว · 3–5 ปี

นโยบายร่วม สป.อว. กระทรวงแรงงาน กยศ. สถาบันอุดมศึกษา และนายจ้าง พร้อมตัวชี้วัดด้านการศึกษา แรงงาน สุขภาวะ และความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

ข้อจำกัดของการวิจัยและทิศทางในอนาคต

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดสำคัญ 4 ประการ: (1) การออกแบบภาคตัดขวางไม่สามารถทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับส่วนเพิ่มค่าจ้างระยะยาวได้โดยตรง (2) ข้อมูล GPA มาจากการรายงานตนเอง อาจมีอคติจากความต้องการทางสังคม (3) กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมเฉพาะราชภัฏและราชมนคล จึงไม่สามารถสรุปทั่วไปไปยังมหาวิทยาลัยรัฐในกำกับหรือเอกชนได้ และ (4) การวิเคราะห์แก่นสารยังรอการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้วิเคราะห์ (Cohen's Kappa) สำหรับการตีพิมพ์ระดับนานาชาติ

ทิศทางการวิจัยในอนาคตควรประยุกต์ใช้การออกแบบตามยาว (Longitudinal Design) ที่ติดตามนักศึกษาจนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และนำการประมาณค่าตัวแปรเครื่องมือ (Instrumental Variables) มาต่อยอดจาก PSM ที่ดำเนินการแล้ว เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของการอนุมานเชิงสาเหตุ

✓ 08 • บทสรุป

บทสรุป

งานวิจัยนี้ยืนยันว่าการทำงานนอกเวลาเรียนของนักศึกษาในสถาบันกลุ่มขยายโอกาสมิใช่ "ทางเลือก" โดยเสรีอย่างสมบูรณ์ หากเป็นการตอบสนองต่อข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงกับภาระครัวเรือน หนี้สิน และความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ แม้นักศึกษาจำนวนมากรักษา GPA ไว้ได้อย่างน่าทึ่ง แต่ต้นทุนที่แท้จริงปรากฏในรูปของการนอนหลับไม่เพียงพอ ความเหนื่อยล้า ความเครียด และความเสี่ยงทางวิชาการที่ระบบประเมินมาตรฐานมักมองไม่เห็น

รัฐและสถาบันอุดมศึกษาไม่ควรมองการทำงานนอกเวลาเรียนเป็นปัญหาที่ต้องห้ามหรือควบคุมด้วยเพดานชั่วโมงแบบเหมารวม แต่ควรออกแบบระบบสนับสนุนที่ให้นักศึกษาที่ทำงาน "ปรากฏตัวต่อระบบ" ได้รับความช่วยเหลืออย่างไม่ตีตรา เข้าถึงงานที่มีคุณภาพ และได้รับความคุ้มครองที่ตรงกับความเป็นจริง หากดำเนินการได้เช่นนี้ การทำงานนอกเวลาเรียนจะกลายเป็นพื้นที่สะสมทุนมนุษย์ ทักษะอาชีพ และโอกาสทางสังคม ที่ช่วยให้อุดมศึกษาไทยลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของ **SDG 4** และ **SDG 8**

คำสำคัญ

การทำงานนอกเวลาเรียน (Part-time Student Employment) · ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) · Binary Logistic Regression · Bootstrap Mediation Analysis · Cost-Benefit Analysis · แบบจำลอง SAS Model · ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ (Spatial Inequality)